

A prémium útján

Tömegáruval nem leszünk versenyképesek, de az osztrák példa nekünk is járható út

*A magyar búzatermesztés egyik legfontosabb kérdése ma már nem az, hogy tudunk-e még nagyobb termésátlagot hajszolni, mert látjuk, hogy nem. Ugyanakkor van kiút a dilemmából: ismerjük azt a piaci irányt, amelyben Magyarország valóban versenyképes lehet – vallja **Bene Zoltán**, a Karintia Kft. cégvezetője. Búzatermesztésünk az elmúlt évtizedekben túlzottan elmozdult a bőtermő, sokszor inkább a gyengébb, étkezési minőségű búzák irányába, miközben a prémiumminőségű, jó reológiai tulajdonságú búzák termelése háttérbe szorult. Pedig abban van a jövőnk.*

A mennyiségi szemlélet zsákutcája

A cégvezető emlékeztetett arra, hogy Magyarország száz évvel ezelőtt még lisztnagyhatalomnak számított. Szerinte az áttörést ma éppen az akadályozza, hogy hosszú időn át a bőtermőképesség hajszolása határozta meg a gondolkodást. **Bene Zoltán** szerint ezt az irányt a hazai termésátlagok sem igazolják vissza: az országos átlagtermés még az 5,5 tonnát sem éri el hektáronként, több mint 10 százalékkal elmaradva Ausztriától, ahol a prémium búza termesztése jelenti a fő csapásirányt.

A jelenlegi gazdasági és egyre aszályosabb környezetben a búzatermesztés első számú hívószava szerinte a takarékoság. A gazdálkodókra erős nyomást gyakorolnak az inputanyagárak, az energiaárak, a műtrágyaköltségek, valamint az időjárási kockáza-

tok. **Bene Zoltán** szerint ezért egyre fontosabbá válik, hogy a termelők olyan, a hazai és nemzetközi piacon is keresett termésminőséget adó fajtákat válasszanak, amelyek jelentősen alacsonyabb vetőmagnormával is termesztethetők, kiemelkedő betegségellenálló-képességgel rendelkeznek, és hatékonyabban hasznosítják a nitrogént. Úgy látja, jelentős változás jöhet el a búzatermesztésben: nem elég a terméspotenciált nézni, hanem számolni kell, és felmérni a piaci igényeket. Azt is mérlegelni kell, milyen költségszinten, milyen minőségben és milyen piaci céllal lehet az adott búzát jövedelmezőbben megtermelni.

Takarékosság, fajtaválasztás és piacközpontúság

Bene Zoltán hangsúlyozta, hogy nem termelni kell, majd utólag piacot

keresni, hanem a piaci igényekhez érdemes igazítani a termelést. Magyarországon a hazai malomipar mintegy 1,05 millió tonna búzát használ fel évente, miközben a megtermelt 5–5,5 millió tonnás búzamenyiség legalább fele exportra kerül. Egy átlagos évben az export több mint fele Olaszországba irányul, vagyis egyetlen külpiac nagyobb mennyiséget vesz fel, mint a teljes hazai malomipari szükséglet.

Éppen ezért **Bene Zoltán** szerint különösen veszélyes, hogy az olasz piac egyre kevésbé bízik abban: Magyarország képes nagy mennyiségben homogén, magas reológiai tudású prémiumminőségű búzát szállítani. A probléma nem pusztán a fehérjetartalommal függ össze. Mint kiemelte, a prémium búza nem azonos a magas fehérjetartalmú búzával. A döntő tényező a reológiai tulajdonság, vagyis az, hogy a búza

Fotók: a szerző felvételei

lisztle milyen sütőipari teljesítményre képes, milyen a nyújthatóság, tésztastabilitás, rugalmasság, vízfeltevő-képesség stb. A magyar piacon azonban még mindig erősen tartja magát a mennyiségi fehérjeszemplé: a felvásárlók és integrátorok sokszor fehérjetartalom mennyisége alapján vásárolják meg és választják szét a tételeket, miközben eltérő fajtájú és így az eltérő reológiai tulajdonságú fajták keverednek.

Ez Bene Zoltán szerint súlyos hiba, mert a reológia egy, a fajtához kötött tulajdonság. A kevert tételek minőségét a leggyengébb reológiai tulajdonságú összetevő korlátozza. Hiába kerül egy szállítmányba homogén 14–15 százalékos fehérjetartalmú búza, ha a fajták reológiai tulajdonságai szélsőségesen eltérnek. Az olasz vevők így tömegesen utasíthatnak vissza olyan tételleket, amelyek papíron prémium búzának látszanak, valójában azonban nem adnak homogén, megbízható minőséget.

A cégvezető Ausztriát hozta példaként. Ott a szárazabb keleti búzatermő régiókban a vetésterület döntő részén prémiumminőséget adó búzafajtákat termesztenek, annak ellenére, hogy az osztrák termésátlagok öt év átlagában több mint 10 százalékkal meghaladják a magyar szintet. Vagyis az osztrák gazdáknak akár nagyobb motivációjuk is lehetne a bőtermő fajták mellett, mégis hosszú távon a prémiumminőségben találták meg mind belföldön,

mind külföldön a piaci biztonságot. Ráadásul az osztrák prémium búza egy része ugyanarra a piacra kerül, ahová a magyar export jelentős része: Olaszországba.

Tömegáruval nem mi fogunk diktálni a piacokon

A Karintia szakembere szerint Magyarország ezzel szemben beállt az alacsony és közepes minőségű búzát kínáló országok sorába. Padlógázzal tarolt Magyarországon a bőtermő búzafajták vetése. Ez önmagában még nem lenne baj, ha ebben a kategóriában nem kellene olyan szereplőkkel versenyezni, mint Oroszország, Ukrajna vagy Kazahsztán. Ezek az országok hatalmas mennyiségekkel, kedvezőbb költség-szinttel és sok esetben erősebb logisztikai pozícióval jelennek meg a piacon. Ukrajna esetében a nagyüzemi méret, a kedvező termőhelyi adottságok, az EU-nál megengedőbb szabályozási környezet és a tengeri kikötőkön keresztüli tömegexport egyaránt versenyelőnyt jelent. Tehát vagy felvesszük a nagyokkal a versenyt, vagy áttérünk egy kevésbé forgalmas útra.

A Karintia Kft. cégvezetője szerint különösen fontos látni, hogy Ukrajna és Oroszország nem prémium búzával van jelen a világpiacon. Ukrajnában a búzát öt minőségi kategóriába sorolják, és a 2024-es adatok alapján a negyedik és ötödik, vagyis a lényegében alacsonyabb minőségi követelményű

kategóriák tették ki a termés döntő részét. Az 1–3-as kategóriába sorolt étkezési kategórián belül is a 11 százalékos fehérjetartalmú, alacsonyabb hektolitertömegű és esésszámú tételek domináltak, míg a legmagasabb minőségi kategória mindössze csekély, egy százalékos arányt képviselt. Oroszország esetében hasonló a helyzet: a piacon döntően 10–12 százalékos fehérjetartalmú búzák jelennek meg.

Bene Zoltán szerint ebből az következik, hogy ha Magyarország is ebben a kategóriában ragad, akkor az ukrán, orosz és kazah tömegáruval kell árversenybe bocsátkoznia. Ebben a versenyben viszont szerinte nincs erős pozíciónk. A háború óta az ukrán gabona ráadásul megtalálta az európai, azon belül az olasz piacot is. Úgy fogalmazott: ha egy kereskedelmi ösvény egyszer kialakul, azon a jövőben is várható forgalom.

Prémiumot termelni nem feltétlenül drágább

A megoldást Bene Zoltán nem a takarmánybúza vagy az alacsonyabb étkezési minőségű búza teljes háttérbe szorításában látja. Szerinte ezekre is szükség van, hiszen a hazai takarmányipar több mint egymillió tonna takarmánybúzát igényel, és Magyarországon vannak olyan régiók, ahol a gazdák egy kedvezőbb évben 7–8 tonna feletti üzemi termésátlagot is el tudnak érni. Ezeket a területeket a

bőtermő fajtáknak továbbra is van létjogosultságuk. A gond az arányok eltolódásával van: túl nagy terület került az alacsonyabb minőségi irányba, miközben a prémium búza vetésterülete alacsonyabb szinten ragadt.

A prémium búza termesztése Bene Zoltán szerint nem feltétlenül jelent magasabb költséget. Ezek a fajták takarékosan termeszthetők: jellemzően alacsony normával vethetők, kiemelkedő N-hasznosítással és magas betegség-ellenállósággal bírnak. Fontos ugyanakkor, hogy a homogén tételeket homogén módon is kezeljék, vagyis a fajták keveredését kerülni kell, illetve csak nagyon hasonló reológiai tulajdonságokkal rendelkező fajtákat szabad együtt tárolni és értékesíteni. Ausztriában azért működik a rendszer, mert a prémiumkategóriába tartozó fajták tudása egymáshoz közel áll, így ott a fehérje, a siker és az esésszám szerinti sétválasztás már elegendő.

Felvevőpiac nélkül nincs homogén kínálat

A cégvezető szerint nem elég csak a takarékoságra koncentrálni. A felvevőpiacot is vizsgálni, sőt, alakítani kell. A prémiumminőséget adó fajták és a tudás rendelkezésre állnak ahhoz, hogy az olasz és az európai piacra nagy mennyiségben, homogén, jó reológiai tulajdonságú búzával tudjon kilépni. Nem feltétlenül egyetlen gazdaságnak kell hatalmas mennyiséget előállítania: már néhány száz tonnás tételek is érdekesek lehetnek. Piac nélkül nem megy, ezért Bene Zoltán szerint a malmokat és a nagy felvásárlókat is meg kellett győzni arról, hogy Magyarországon rendelkezésre állnak azok a fajták és termelői kapacitások, amellyel

a prémiumminőség nagy volumenben is biztosítható. Összefogásunk **Szabadfi Szabolccsal** – *Szabi a Pékkel* – is ezt az irányt erősíti: a magas reológiai tudású fajtákból készült lisztek felvevőpiaca emelkedik. Nemcsak a malmok „ébrednek”, a kézműves pékségek is igénylik a prémiumminőséget. A kereskedők és a malmok részéről már érzékelhető az igény. Nem feltétlenül klasszikus váltásról van szó, inkább arról, hogy a prémium búza ismét előtérbe kerül. A jelenlegi piaci helyzet, az áthúzódó készletek és az egymillió hektárt meghaladó őszi búzavetés is abba az irányba mutat, hogy a mennyiségi szemlélet önmagában nem ad elég biztonságot. Az extrém aszályos időjárás rövid távon természetesen bármikor átírhatja a várakozásokat, de hosszabb távon Bene Zoltán szerint a piaci és költségoldali nyomás egyaránt a prémium búza felé tereli a gazdálkodókat.

Kevesebb input, nagyobb tudatosság, edukáció

Bene Zoltán szerint a jövedelmezőség szűkülése, a hatékonyság fokozásának kényszerével kell, hogy párosuljon. A termesztéstechnológia szempontjából a cégvezető a takarékoságot, az okszerű inputfelhasználást és az adatalapú döntéshozatalt emelte ki. A modern prémiumfajtáknak jó nitrogénhasznosító-képességgel és erős betegség-ellenállósággal kell rendelkezniük. Ezt szerinte az is igazolja, hogy ezek a fajták biokörülmények között is megállják a helyüket, ahol sem a műtrágya, sem a kémiai növényvédelem nem használható a hagyományos módon. A fajta genetikai tudása tehát részben kompenzálni tudja az inputanyagok visszafogását.

Bene Zoltán szerint a jövőben egyre kevésbé fér bele a gazdáknak a vízparlólabb, magas vetőmagnorma, a felesleges növényvédelmi kezelés vagy az indokolatlan inputfelhasználás. A költségcsökkentés azonban nem járhat minőségi kompromisszummal. A toxinkockázat, a fehérjetartalom és a sütőipari minőség továbbra is alapvető kérdés, de a prémiumot kereső malmoknál és kereskedőknél a reológiai tulajdonság még a fehérjemenyiségnél is fontosabb lehet. Akár 13 százalékos fehérjetartalommal is lehet prémium búzát értékesíteni, ha a reológiai tulajdonságok megfelelőek; gyenge sütőipari minőség esetén egy akár 15 százalékos fehérjetartalom ellenére sem lehetséges prémium piacra lépni. Már nem elég csupán egy jó fajtát ajánlani és segíteni a gazdát a termelés során. Meg kell ismerni a piacot és a piacnak is meg kell ismernie a lehetőségeinket. Országos rendezvényeinken egy lehetséges, járható kiutat mutatva erre az új irányra hívjuk fel a gazdák figyelmét.

A Karintia Kft. álláspontja szerint ezért Magyarország nem kerülheti meg a prémium búza vetésterületének növelését. A cél nem az, hogy minden termelő ugyanazt termesse, hanem az, hogy a hazai búzatermesztés viszszaálljon ahhoz a piaci szegmenshez, ahol nem az orosz, ukrán tömegáruval kell kizárólag árban versenyeznie. Bene Zoltán szerint a magyar búza jövője ott lehet erős, ahol a termelők, integrátorok, kereskedők, malmok és pékek együttműködve, egységes minőségben, jól mérhető és kiszámítható reológiai tulajdonságokkal jelennek meg a hazai és az európai piacon.

Kohout Zoltán